

1985 HAC ORGANİZASYONU HAKKINDA RÖPORTAJ

Orhan BALCI

Mekke-i Mükerrerme... İnsanlar için ilk kurulan ev... Dünyalar için mübarek ve doğru yol gösteren Kabe... İslâm âleminin kalbinin attığı, bütün müslümanların bir yol bulup varabilmek ümidiyle yanıp tutuştukları, fırsat kolladıktan mübarek belde.. Cenab-ı Hak, bir kez ziyareti farz kılmış. Ancak orada duyulan hazzı, huzuru tarif etmek ve tekrar tekrar ziyaret arzusunu içinden çıkarıp atmak mümkün değil.. Zahmetleri, yorgunlukları ve meşakkatleri ile bir hac mevsimi daha gerilerde kaldı. Gelecek yıla kimler kala, kimler erişe!... İstedik ki yaşadığımız hac ziyaretinin bir değerlendirmesini yapalım. Biz de bu zahmetli; fakat rahmeti zahmetinden çok fazla olan ibadetin organizasyonu ile görevli Dairenin Başkanı ile görüşüp, bazı okucularımızın da düşüncelerine tercüman olarak, zihnimize takılan sorulara cevap aradık. Sorumlu Yazı İşleri Müdürümüz Orhan Balcı, Başkanlığımız Hac Dairesi Başkanı Sayın Mehmet Kervancı ile görüştü.

BALCI: Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Türkiye Diyanet Vakfı ile organize ettiği bir hac farizesi daha sona erdi. Bu yılki organizasyonun başarısı hakkında kısaca görüşünüzü öğrenebilir miyim?

KERVANCI: Kanaatımca bu yılki hac organizasyonu da başarıyla sona ermiştir. Çünkü hacca gitmek üzere başvuruda bulunan bütün vatandaşlarımız, kurallarına uygun olarak hac yaptırılarak tekrar Türkiye'ye getirilmişlerdir. Haccın en önemli safhası olan Mekke'den Arafat'a, Arafat'tan Müzdelife'ye, Müzdelife'den Mina'ya intikallerde idari ihmalden doğan herhangi bir aksaklık olmamıştır. Hacılarımızın tamamı zamanında bu mübarek makamlara ulaştırılmış ve oralarda yapmaları gereken ibadetleri yerine getirmeleri sağlanmıştır. Buna rağmen bir kısım hacılarımıza göre buralara intikallerde bazı güçlükler olmuştur. Bu güçlükler, kesinlikle idari terbirsizlikten kaynaklanan güçlükler değildir. Bunlar mahalli idarenin kendilerine göre aldıkları tedbirlerden ileri gelen güçlüklerdir. Biz, idare olarak, mahalli yönetimce önümüze konan alternatiflerden en uygun ve en kolay olanını tercih ettik. Bunun yanında hacılarımıza gerekli kolaylığın sağlanmasıyla ilgili mahalli idare ile yapılması gereken olan her türlü temas yapılmış, götürülmesi gereken teklifler götürülmüştür.

BALCI: Organizasyon ile ilgili olarak Başkanlığımızı tebrik eden ve teşekkürlerini bildiren çok sayıda mektup ve telgraf aldığınızı biliyorum. Bunlar da sözlerinizi doğruluyor zaten. Gelen mektuplarda gelecek yıllarda üzerinde durulması gereken hususlara da temas ediliyor mu?

KERVANCI: Gelen tebriklerde teklifler oldukça az. Bu mektuplarda hatırlatılan hususların tamamı bizim düşünüp, fakat imkansızlıklar sebebiyle alamadığımız tedbirler meyhanında. Meselâ otobüslerimizin air condition'lı, yani soğutma cihazlı olması gibi. Otobüslerin soğutma cihazlı olmasını biz de gerekli görüyoruz. Ancak edindiğimiz bilgilere göre Türkiye'de ihtiyacı karşılayacak sayıda soğutma cihazına sahip otobüs bulunmamaktadır. İnşallah bir gün o noktaya da ulaşmış oluruz.

BALCI: Bir organizasyonun başarılı olabilmesi için, sadece organizasyonu uygulayanlar değil, organizasyon içinde bulunan herkesin destek olması gerektiği kanaatindeyim. Bundan sonra hacca gidecek vatandaşlarımızdan bekledikleriniz, onlara söyleyecekleriniz olacak mı?

KERVANCI: Tabii. Nasıl bütün parçaları görevini eksiksiz yapan bir makina aksaksız çalışır ise, hac organizasyonunda hacı adaylarımıza düşen ve onlar tarafından yapılması gereken görevler de vardır. Onlar

görevlerini yapmakla organizasyon, planlanan noktaya daha çok yaklaşmış olur, iki yıllık tecrübemde gördüm ki organizasyonun başarısı, birinci derecede görevlilerin başarılarına, ikinci derecede hacılarımızın görevlilerimiz tarafından verilen bilgilere uymalarına bağlı. Kendi başına buyruk hacı grubuna sahip bir görevli, ne kadar çırpınırsa çırpınsın olumlu sonuca ulaşması mümkün değildir. Öyle ise hacı adaylarımıza yola çıkmadan önce görevlilerin ikazlarına uymalarının gereği, ibadetlerin eksiksiz ve ahenkli bir şekilde yerine getirilebilmesi için şart olduğu çok iyi bir şekilde anlatılmalıdır. Bu konuda şöyle bir örnek verebiliriz: Bir yerde konaklanmıştır. Kafile başkanı hacı adaylarına hareket saatini bildirmiştir. Fakat kafilenin hareket saati geldiği halde, otobüslerinde bulunmayan yolcular vardır. Kimisi alışverişe çıkmıştır, kimisi de konaklama yerinden uzaklaşarak kaybolmuştur. Bunlar her kafilenin başına gelen olaylardır. İşte bu gibi gecikmelerin doğurduğu problemler hac öncesinde yapılan seminerlerde etraflıca anlatılmalıdır. İl ve ilçe müftülerimize bu konuda önemli görevler düşmektedir.

BALCI: Bu sene karayolundan ve havayolundan hacca giden yurttaşlarımızın sayısı ne kadardır?

KERVANCI: Bu yıl karayolundan 31.552, havayolundan 2179 olmak üzere cem'an 33 731 kişi hacca gitmiştir.

BALCI: Karayolundan gidenler için ne kadar ücret alındı. Bu ücretten yapılan harcamalar hakkında bilgi verir misiniz?

KERVANCI: Bu yıl, karayolundan hacca gidenlerden 636.000 TL. ücret alınmıştır. Ancak bu paranın, her hacıya çıkışta ve Suudi Arabistan'da özel harcamaları için verilen 1.800 Suudi Arabistan Riyalinin karşılığı olan 268.000 TL. kendilerine iade edilmiştir. Geriye 368.000 TL. kalmıştır. Hacı adayının otobüs ücreti, sağlık hizmetleri, kendisine verilen elbiselik kumaş, çanta, şişirme yatak, künye gibi malzemeler; toprak bastı parası -ki her hacı adayı için 294 SAR'dır- Arafat, Mina çadır ücreti, -her hacı için 150 SAR'dır- Mekke ve Medine ev kiralari, görevli ücretleri ve hizmet için diğer harcamalar hep bu miktardan karşılanmaktadır. Verilen hizmetin seviyesiyle alınan ücret, diğer ülke organizasyonlarının hacılarından aldıkları ücretle verdikleri hizmetler karşılaştırıldığı zaman; bizim daha az ücret alıp daha çok ve kaliteli hizmet verdiğimiz görülecektir. Verilen hizmette bir kâr gayesi düşünülmediğinden yapılan harcamalara yakın ücret alınmaktadır.

BALCI: Bir de şöyle bir konu var. Umre için alınan ücret ile, hac için alınan ücretin epeyce farklı olduğu söyleniyor. Bu hususta bir açıklama yapar mısınız?

KERVANCI: Tabii. Mesela, 1985 yılı başında düzenlediğimiz umre seferlerinde otobüs ücreti, Mekke ve Medine'deki ev kiralari, sağlık ve görevli ücretleri karşılığı alınan ücret, konut fonu hariç, 70 bin TL.'nin altında idi. Hacda alınan ücret ise, 368 bin TL. dir. Bu da, haçta farklı harcama yerlerinin bulunmasından ve benzer harcamaların hac sırasında umredekinin çok üzerinde olmasından kaynaklanmaktadır. Meselâ haçta, her hacı adayı için ödemek zorunda olduğumuz 294 SAR. toprak bastı parası ile 150 SAR. Arafat-Mina çadır ücreti umrede yoktur.

Hac'ta ödenen ev kira ücretleri umreye nisbette 7 ilâ 10 kat daha' fazladır. Demek ki umre ücreti ile hac ücreti arasındaki büyük fark, hizmetlerden ve bu hizmetlere yapılan fazla ödemelerden ileri gelmektedir.

BALCI: Bu yıl hacılar, Arafat'taki çadırlardan Müzdelife'ye intikal etmek üzere garaja kadar yaya yürüdüler. Acaba, otobüsler çadırların yanına kadar getirilemez miydi?

KERVANCI: Efendim, bilindiği gibi haccın en zor işi Arafat' a çıkıp zamanında Müzdelife ve Mina'ya inebilmektir. Hac yapan 2,5 milyon civarında insan topluluğunun çok kısa bir sürede bu intikalleri yapma mecburiyetinde olmaları birtakım zorluklar meydana getirmektedir. Sizin de gördüğünüz gibi Arafat'a çıkışta otobüslerimiz hacılarımızı, Mekke'de kaldıkları evlerden alarak Arafat'a çıkarmışlardır. Burada hemen şunu ifade edeyim ki, buralara hacılarımızın intikalini kolaylaştırmak için Suudi Arabistan resmi makamlarıyla yapılması gereken temaslar yapılmıştır. Ama götürülen tekliflerin bazılarında sonuç alınmış, bazılarında alınamamıştır. Meselâ, Arafat'a çıkacak otobüslerin garajdan evlere bırakılması hususunda olumlu vaad

alınmışken, son anda otobüslerin evlere bırakılmıyacağı, hacı adaylarının otobüslere Kudey garajından binecekleri bildirilmiştir. Bunun üzerine yapılan girişimler neticesinde geç saatlerde olumlu sonuç alınabilmiştir. İşte bu örnekte olduğu gibi elimizde olmayan, mahalli idareden kaynaklanan zorluklar vardır. Nitekim bizim otobüslerimizin bulunduğu garajın karşısında otobüsleri park yapan Irak hacıları, evlerinden garaja kadar kendileri gelerek otobüslere garajda binmişlerdir. Arafat'tan Müzdelife'ye intikale gelince; bu işi birkaç yüz arabayla yapmak mümkün değildir. Bu yıl fazla yolcu bindirmiş olmamıza rağmen Arafat'tan Müzdelife'ye intikalde kullandığımız araba miktarı 660'tır. Bu kadar otobüsün Arafat'tan ilk harekette trafiğe girmesine mahalli idarece müsaade edilmemiştir. Bunun için önümüze iki alternatif konmuştur. Birincisi, hacılarımızın saat 17.30 sıralarında başlayıp, belirli bir programa göre yerlerinden kaldırılarak ve en uzak noktadan yürüyerek Arafat otobüs garajına, yarım saat süren bir yürüyüşü göze almak suretiyle, saat 18.00'de otobüslere bindirilerek güneşin batmasıyla Arafat sınırından hareket ederek 9. yolu takiben Müzdelife'ye gidilmesi, ikincisi ise; hacılarımızın çadırlarında bekletilerek saat 23.00'de otobüslerin, çadırların yakınına getirilerek oradan otobüslerle yine 9. yolu takiben Müzdelife'ye inilmesi idi. Hacılarımızın Müzdelife'ye indirilmesi konusunda mahalli idarece önümüze konan iki şıktan birincisini tercih ettik. Çünkü birincisinde işin başında biraz yürüme olmakla beraber hacılarımızın tamamının Müzdelife'ye inme garantisi vardı. Ayrıca birinci şıkta otobüslerimizin Mina sınırına kadar yaklaşmaları ihtimali daha çoktu, bu sebepten birinci şıkkı tercih ettik. Nitekim Lehü'l-Hamd, hacılarımızın tamamı Müzdelife'ye indiği gibi, %80 gibi büyük bir çoğunluğu da Mina sınırı yakınlarında Müzdelife vakfesini yaptılar. İkinci şıkta işin başında yürüme olmamakla beraber, hem Müzdelife'ye inememe tehlikesi Unilse de Müzdelife mahallinin Arafat tarafında Mina'ya uzak yerlerinde kalma durumu sözkonusudur. Bu takdirde Müzdelife Vakfesi'nden sonra, Mina çadırlarına kadar olan uzak bir mesafeyi, Bayram sabahı sıcağa kalarak yürümek vardı. Birinci şıkkın tercihinde isabet olduğunu, hacılarımızın tamamının bayram sabahı saat 9.00' kadar Mina'daki çadırlarına gelmiş olmaları da göstermiştir.

BALCI: Mina'da hacılarımızın kaldığı yer, şeytan taşlama yerine epeyce uzaktı. Ve bu durum bazı sıkıntılar doğurdu. Burada başka bir organizasyon düşünülebilir mi?

KERVANCI: Hacıların Mina'da buldukları yerler Suud Hac ve Evkaf Bakanlığınca seneler öncesi tesbit edilmiştir. Tesbit edilen yerler değiştirilmemektedir. Mina'da herhangi bir yerin daha isabetli olduğunu söylemek bilmem ne ölçüde doğru olur? Çünkü her yerin, temizlik, ilk yerleşmedeki kolaylık ve sosyal hizmetler gibi., çeşitli yönde avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır.

BALCI: Otobüslerin bir kısmının oldukça yaşlı olması ve kısmında da soğutma tertibatı bulunmayışı bazı sıkıntılar meydana getirdi. Gelecek yıllarda bu hususta tedbirler düşünüyor musunuz?

KERVANCI: Bu yıl, ruhsatına göre 10 yaşından daha eski otobüsümüz yoktu. Arıza durumuna baktığımızda yaşlı otobüslerin daha fazla arıza yaptığı da söylenemez. Otobüs ihtiyacı ancak, ülkemizin şartları içinde giderilebiliyor. Buna kendi imkanlarımız içinde çare bulmamız mümkün değil. Bu yıl hacca 994 otobüs götürülmüştür. Bunların tamamında soğutma cihazı yoktur. Ülkemizin soğutma cihazlı arabaları daha çok, Türkiye'den otobüs kiralayan firmalarca Suudi Arabistan nakliye şirketlerine kiraya verilmiştir. Ülkemizde ihtiyacı karşılayacak soğutma cihazlı otobüs olsa da, bütün otobüslerimizin bu soğutma cihazlılardan karşılanması tabii çok iyi olur. İmkân olduğu takdirde otobüslerin soğutma cihazlı olanlarının kiralanması şüphesiz en isabetli bir iş olacaktır.

BALCI: Görebildiğimiz kadarıyla sağlık ekipleri çok iyi çalıştılar. Gerek Başkanlığımızın sağlık ekibinin ve gerekse Kızılay'ın çalışmaları takdirle karşılandı. Merak ettim, kendi ülkemizde n ve gerekse Müslüman ülkelerden kaç kişiye hizmet verildi? Bunun sayı olarak ifadesi mümkün mü?

KERVANCI: Biliyorsunuz Mekke ve Medine'de sağlık hizmetleri açılan birer hastahane ve bölgelerdeki sağlık ocakları vasıtasıyla verilmiştir. Buralara tedavi için başvuran herkese, milliyet farkı gözetilmeksizin sağlık hizmeti verilmiştir. Sayı olarak ifade etmek gerekirse, sağlık hizmeti verilen kişi sayısı Mekke'de 24408, Medine'de 4781 olmak üzere toplam 29 189'dur.

BALCI: Bazı hacılarımız haccın bu kadar zahmetli olduğunu önceden bilemediklerini, zorlukların kendilerine anlatılmadığını ifade ettiler. Bu konuda neler söylemek istersiniz?

KERVANCI: Hac öncesinde il ve ilçe müftülüklerimizce bölgelerinden hacca gitmek isteyenler için seminerler düzenleniyor. Maalesef bu seminerlere hacca gitmek üzere başvuruların tamamı katılmıyor.' Katılanlara hac menasiki yanında bilmeleri gereken diğen bilgiler de verilmeye çalışıyor. Ama ben de, seminerlerde hac ibadetindeki zorlukların müftülüklerimizce yeteri kadar anlatılabildiği kanaatinde değilim. Önümüzdeki yıllarda bu konuya daha fazla ağırlık verilmesi gerektiği görüşüneyim.

BALCI: Bu yıl hacca gidenler arasında yaşlılar, kalp hastaları, gözleri hiç görmeyenler, hatta aklen malûl olanlar görüldü. Bunların orada büyük sıkıntılar çektiklerine şahit olduk. Hacca gidecekler için bir sağlık kontrolü yapılmıyor mu? KERVANCI: Efendim, hacca ilgili Bakanlar Kurulunun kararnamesinde, hacca gitmek üzere başvuruda bulunacaklardan 65 yaşın üzerinde olanlar için kayıt esnasında sağlık kurulu raporunun isteneceği hükme bağlanmıştır. Ama 8 yıllık uygulama bu hükmün gereği gibi işlemediğini göstermektedir. Maalesef her yıl, belirttiğiniz problemlerle karşılaşılıyor. Bu gibi arızalara mevsim şartlarının da eklenmesiyle bazı ciddi problemler ortaya çıkıyor. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığımız, sağlık kurullarının görevlerini daha titiz yapmalarını sağlayabildiği takdirde bunlardan doğan problemlerin de oldukça azalacağı kanaatindeyim.

BALCI: Verdiğiniz bilgiler için çok teşekkür ederim.